

De Pieterbuurster kerk ligt schilderachtig in het weelderige groen van een bomenhaag en de naastgelegen botanische tuin 'Domies toen'. Door de schuine steunberen aan alle kanten, doet de aanblik denken aan Van Goghs beroemde schilderij van de kerk van Auvers-sur-Oise. Koor en schip werden eerste helft 15^e eeuw opgetrokken, een periode waarin er in de Ommelanden weinig bouwactiviteit was. Architectonisch behoort het gebouw daarom tot de kleine groep Groninger kerken in laatgotische stijl. Omdat het koor enkele meters hoger is dan het schip zijn beide bouwdelen duidelijk van elkaar onderscheiden. Aan de noordkant werd omstreeks 1600 een dwarsarm gebouwd in gotische trant waardoor een voor de hervormde eredienst bruikbare plattegrond ontstond. Aan de westzijde staat een ongelede toren uit 1805 met een achtkantige open lantaarn die door zijn witte kleur vanuit de wijde omtrek zichtbaar is. De nieuwbouw had twee ruimten die dienst deden als cachot. De luidklokken dateren uit de 15^e en 16^e eeuw. Sinds 1981 is de kerk eigendom van de Stichting Oude Groninger Kerken.

Interieur

Ook in het interieur zijn koor en schip duidelijk onderscheiden: het koor is in steen overwelfd, het schip door een 18^e-eeuws tongewelf overspannen. De inventaris is grotendeels te danken aan de Alberda's, bewoners van de nabijgelegen borg Dijksterhuis, en behoort tot de rijkste adellijke ensembles in Groningen. Voor de bouw van de orgelgalerij in 1703 werd het beroemde duo Allert Meijer en Jan de Rijk gecontracteerd. Het orgel zelf dateert uit 1901. Blikvanger in het schip is de rijk gesneden preekstoel uit 1785 met klankbord en doophek. Rondom de kuip zijn symbolische voorstellingen te zien die achtereenvolgens verwijzen naar de zondeval, de joodse eredienst, het lijden van Christus, de bouw van de Tempel en het werk aan de Ark van Noach. Lange tijd werd gedacht dat dit een heimelijke bekentenis tot de vrijmetselarij betrof. Waarschijnlijker is dat de reeks voorstellingen de verbondstheologie van Johannes Coccejus (1603-69) weerspiegelt. Coccejus en zijn aanhangers, de coccejanen, namen op verschillende punten een rekkelijke positie in tegenover hun orthodoxe tegenstrevers, de voetianen.

Adelskerk

Nadat het koor met de Reformatie zijn liturgische functie had verloren, eigenden de Alberda's zich deze ruimte toe voor privégebruik. Er kwam een adelspoortje zodat de edelen zich niet tussen het gewone volk hoefden te mengen. Onder de vloer kwam een grafkelder en op het koor een monumentale herenbank met het wapen-Alberda tussen twee leeuwen op het ruggenschot. Op het voorpaneel een reliëf van Hercules als symbool van macht en kracht. Tussen de vensters in het koor hangen vijf adellijke rouwborden, waaronder een voor de beruchte watergeus Diderik Sonoy (†1597) uit 1613. De boog naar het koor is gevuld met sierlijk houtsnijwerk toegeschreven aan Anthonie Walles (1790-1845) met takken met bladeren en een slingerende guirlande met fruit en bloemen. In de top verbeeldt een tweezijdig reliëf het Offer van Abraham (Genesis 22:1-18) en de Samaritaanse vrouw bij de put (Johannes 4:5-42). Verwijzingen naar de viering van het avondmaal. De laatste heer van Pieterburen, Goosen Geurt Alberda, was een kleurrijke figuur. Met de Bataafse Revolutie van 1795 had de adel veel van zijn oude rechten en privileges verloren, maar Goosen Geurt leefde in Pieterburen verder alsof er niets was gebeurd. Zodra het kon werd de kerk weer in oude staat teruggebracht en zelfs verfraaid. De rouwborden in het koor, die op de borg in veiligheid waren gebracht, werden weer ophangen. Op initiatief van Goosen Geurt werd ook de oude losstaande toren afgebroken en vervangen door de huidige – op kosten van de kerkvoogdij, dat wel. Zo hield de borgheer in de kerk van Pieterburen de schijn hoog dat de door hem zo gehate revolutie nooit had plaatsgevonden.

© Gebaseerd op tekst van Justin Kroese (ODE: 50-jarig jubileum van SOGK 2019), aangevuld met informatie van Peter Hoffer.

SOGK ©2020 herziene versie